



Nagy Lázár rajza.

## KÜLÖNFÉLÉK.

*Még egyszer a régi hazai ornamentikáról.* E folyóirat 3. számában a régi hazai ornamentikáról tettem közzé egy cikket, melynek egyrészt az volt a célja, hogy a magam álláspontját e fontos műtörténeti kérdésben röviden jelezzem, másrészt pedig, hogy megindítsak róla egy kis irodalmi eszmecsere. Örvendek, hogy utóbbi céлом sikerült. — Ciksemben természetesen a legterjedelmesebb hazai ornamentikai albumról is szóltam. Véleményem e műről a szerzőnek nem tetszett, miatta rossz kedve támadt és e folyóirat 4. számában reám öntötte mérgét. E föllépésének dacára most is szívesen elismerem az érdekes Album szerzőjének nagy érdemeit; bár azt tartom, hogy a régi hazai ornamentikának problémája nem oldható meg az ő módszertelen eljárásával. Az érdekes mű bírálatát most nem kívánom folytatni; reményem, hogy lesz még szó a hazai ornamentikáról, lehet tehát még az említett Albumra máskor is visszatérni.

Ciksemben vázlatosan elmondtam, hogy a hazai ornamentikát a különböző korszakokban milyennek képzelem. Föltételeztem, hogy nem szükséges irodalmunkból közismeretű adatokat idézni. Tévedtem. Más

alkalommal tehát bővebben fogom a fontos témát tárgyalni. Most csak azt jelentem ki, hogy föntartom állításaimat, melyek sok tekintetben eltérnek a „Magyar Ornamentika“ szerzőjének hitvallásától. A honfoglalók ékszerein nincs „pávatoll“, az ott előforduló szasszanida származású díszítéseknek népünknel nem volt szimbolikus értelme, ép a hogy az utóbbi háromszáz év alatt használt díszítéseknek sem volt más, mint ornamentális értelmük. A hazai házi ipar díszítményeinek középkori előzményeit még nem ismerjük, sőt az érdekes Album dacára az egyes vidékeken ma élő házi ipari motívumok különböző csoportjait sem ismerjük elég szabatosan, tehát már alapjaikban is hiányosak a föltevések és még hiányosabbak a több századot átugró merész következtetések. A nyelv folytonosságára kár hivatkozni, nem volt, a mióta emberek vannak, oly nép, a mely ne beszélt volna, de olyan sok van, mely nem teremtett sajátos háziipari ornamentikát. Ha mai nap valahol himeznek vagy szőnek, mintás lapok vagy mintaszalagok után teszik; céheknél pedig mintakönyvek használatosak. A régi ötvösökről bizton tudjuk,

hogy voltak mintakönyveik, tessék Ballagi Aladár vagy Mihalik József ur dolgozataiban utána nézni az adatoknak, ha szavam nem elég nyomós.

Cikkem elején türelemre inttem a műbirálókat hazai művészeinkkel szemben, a kik a hazai ornamentikának régi mustráit műveikben értékesítik; a végén pedig azt a nézetet vallom, hogy életre való új stílust a művészek csak saját képzelműkből és a természet megfigyeléséből teremthetnek. Alighanem ezekért a nyilatkozatokért vádol a „Magyar Ornamentika“ szerzője hazafiatlansággal. Fölöslegesnek vélem ily váddal szembeszállani, amint műveimet sem védem, védjék azok önmagukat.

Budapest, 1899. szeptember 21.

*Hampel József.*

*Két „szűkebb“ pályázatnak pályaműveiből mutatunk be néhányat ebben a számunkban. Az egyik pályázatot az Athenaeum r. t. hirdette Petőfi költeményei díszkiadásának a könyvtáblájára. A pályázatban négy művész (Horti, Beck, Nagy és Prenoszil) vett részt, a kik közül Horti Pál nyerte el a kitűzött kétszáz koronás díjat, míg a többi művész, egy-egy rajzáért, az eleve biztosított 60 – 60 koronát kapta. A másik szűkebb pályázat egy plakátra szólt, melyet a Merkur pénz- és váltó üzlet r. t. igazgatósága ezen az uton akart beszerezni. Itt három művész (Helbing, Prenoszil, Pfeiffer) versenyzett s ezek között Helbing Ferenc volt a győztes, miután a jury egyhangulag neki ítélte a 100 forintos díjat.*

*Néhai Kammermayer Károlynak,* a székes főváros volt érdemes polgármesterének siremlékének mintájára a sz. fővárosi képzőművészeti bizottság szűkebb pályázatot hirdetett, a mely szeptember hó 19-én járt le. Nyolc szobrászt és öt építésszt szólított föl a bizottság, — de mindössze csak hárman: *Damkó József, Donáth Gyula* és id. *Mátrai Lajos* vettek részt a pályázatban. A pályázóknak csekély száma arra engedne következtetni, hogy művészeink busásan el vannak látva munkával, a mi pedig nyilván

nem felel meg a valóságnak. A feladat maga vonzónak mondható s a szoborműre előírányzott összeg (12.000 frt) is, viszonyainkhoz mérten, elég tekintélyes volt, így tehát a művészek közönyét más okokban kell keresni. A pályázat sorsa egyébként szeptember hó 26-án dőlt el, a midőn a bizottság Donáth Gyula művét fogadta el a megvalósításra. Mind a három pályaművet e számunkban közöljük.

*A pozsonyi kiállítás, mely augusztus hó 27-én nyílt meg, alig mutatott örvendetes jelenséget az iparművészet köréből. Az Izabella főhercegnő védnöksége alatt levő nőegyesület műhelyeiből kikerült s lapunkban már többször kellően méltányolt munkákon s a pozsonyi áll. segélyezett szövőiskolának haladásról tanuskodó szőnyegein, Marton Lajosnak kissé elavult formájú, de jeles kidolgozású kovácsolt vasmunkáin s végre Kreibich Károlynak empire ízlésű szobaberendezésén kívül alig volt iparművészeti munka, mely ne hivta volna ki az erős gáncsot. Különösen a butoripar csoportjában igazán elszomorító munkákat láttunk. Elszomorítók azért, mert bennök majdnem kifogástalan jeles munka, szinte hihetetlen ízléstelen formával párosult. Különösen visszataszítók voltak azok a munkák, a melyek — a mint most mondani szokás, — szecessziósak akartak lenni. Voltaképpen értelmetlen tákolmányai, angol, rokokó és empire bútorformáknak s mindannyi bizonyítékai annak az igazságnak, hogy alapos tudás és fejlett ízlés nélkül igen veszedelmes dolog, ha iparosaink eredetét akarnak csinálni. Ehhez művészi invenció kell. Ezért bizony célszerűbb, ha jó mintákat szereznek be, az azok után indulnak, mintha kellő készülség nélkül tervezésre adják magukat. Hiszen kívánatos, hogy oda juszanak, — de ehhez sok évi szorgalmas tanulás szükséges. Erre pedig éppen nem vall a pozsonyi kiállításon levő bútoroknak a koncepciója.*

*Az orsz. m. képzőművészeti társulat* ujabban évenként pályázatot hirdet a társulat téli kiállításának a plakátjára. Az

idei plakát sorsa szeptember hó 22-én dült el, a mikor a társulat bíráló bizottsága döntött a beérkezett pályaművek fölött. Ezek között az 500 koronás pályadíjat az „Ébredés“ jeligével ellátott pályamű nyerte el; a társulat azonkívül egyenkint 100 koronáért megvásárolta az „1900“ és „Karácsony“ jeligés pályaműveket s *Meissl* Ágoston egy tervezetét. A pályanyertes mű szerzője *Ipoly* Sándor, a három megvásárolt mű szerzői *Pfeiffer* Helmann, *Mannheimer* Gusztáv és *Meissl* Ágoston.

#### *Újabb magyar bronzszobrocskák.*

Több érdekes kispasztikai bronzöntvénynek a reprodukcióját mutatjuk be ebben a füzetben, a melyeket a *Beschorner*-féle műércöntő műhelyekben készítettek Buda-

pesten. Örvideni való, hogy valahára már nálunk is fölkarolják az iparművészetnek ezt az oly fontos ágát, a melyet eddig majdnem kizárólagosan csak az iparművészeti társulat támogatott. Hogy ezek a tárgyak újabban kelendőbbek, az főleg annak köszönhető, mert az úgynevezett *műbronz* öntvények, a melyeket a nevezett műhelyekben újabban készítenek, lényegesen olcsóbbak, mint a tulajdonképpeni bronzöntvények, noha külsejük miben sem különbözik amazokétól. Különösen felhívjuk t. olvasóinknak figyelmét Zala Györgynek, ő felségét a királyt s Erzsébet királynét ábrázoló mellszobraira, a melyek már legközelebb forgalomba kerülnek s melyek igen alkalmasak arra, hogy minden uri lakásnak méltó díszét képezzék.

